

Strategie předcházení šikaně

Šikana je každé chování, které splňuje tyto znaky:

- je cílené vůči jedinci nebo skupině
- je obvykle opakované, často dlouhodobé
- jeho záměrem je oběti ohrožit, ponížit či zastrašit
- oběť se mu neumí bránit a dlouhodobě trpí

Kdy začít vyšetřovat:

1. Žák je o přestávce sám, chodí do školy těsně před začátkem vyučování, do třídy těsně před zvoněním nebo až s učitelem.
2. Vyhledává blízkost učitelů.
3. Zhoršení prospěchu, nadměrná absence, objevuje se neomluvená absence.
4. Má v nepořádku své školní potřeby - poškozené, špinavé, rozházené.
5. Odřenin, modřin, zranění.
6. Nejistota, ustrašenost při vystoupení před třídou.
7. Žák je smutný, depresivní, nešťastný.
8. Od ostatních je častován posměšky, kritikou, nadávkami, hrubými žerty.
9. Je tělesně napadán, agresi neoplácí. Dostává panovačné příkazy a podřizuje se jim.

Šikana není:

- jednorázová potyčka, nevhodný vtip či konflikt
- vyčlenění dítěte z kolektivu, pokud není motivováno snahou ublížit či pobavit se na jeho úkor

Prevence šikany

Každý pedagog je odpovědný za vytváření zdravého klimatu třídy.

Je povinen zejména:

- podporovat rozvíjení pozitivních vztahů mezi dětmi
- jednat s dětmi jako s partnery
- udržovat ovzduší důvěry mezi dětmi a pedagogy
- v kritických situacích dát jasně najevo, že špatné chování nelze tolerovat
- nebýt lhostejný k projevům agresivity
- informovat děti i rodiče, na koho se obrátit při problémech- třídní učitel, výchovný poradce, schránka důvěry, vedení školy, linka důvěry...

Ředitel školy:

- zajišťuje vzdělávání pracovníků v oblasti šikanování,
- zajišťuje doplňování školní knihovny o literaturu z oblasti sociálně patologických jevů,
- zajistí, aby ve školním řádu byla jasně stanovena pravidla chování včetně sankcí za jejich porušení,
- zajistí v souladu s pracovním řádem dohled pedagogických pracovníků nad žáky ve škole i při školních akcích,
- zajistí, aby žáci a pedagogové byli seznámeni s negativními důsledky šikany,
- spolupracuje se ŠMP a TU při řešení krizových situací.

Školní metodik prevence (ŠMP):

- koordinuje plán proti šikanování a následně s programem proti šikanování seznámí všechny pedagogické pracovníky,
- spolupracuje s TU a vedením školy při řešení krizových situací,
- spolupracuje s okresním metodikem prevence, zdravotnickými zařízeními nebo psychology, Policií ČR, orgány sociálně právní ochrany dětí a mládeže,

- podílí se na aktivitách v rámci prevence šikany.

Třídní učitelé (TU):

- na začátku školního roku informují žáky i rodiče, na koho se obrátit při problémech ve škole (TU, ŠMP, výchovný poradce, vedení školy), ale i mimo školu,
- seznámí na začátku roku žáky i rodiče s programem proti šikaně (zápis v třídní knize, třídní schůzky),
- řeší okamžitě projevy sociálně patologického chování (ve spolupráci s výchovným poradcem a ŠMP),
- v průběhu školního roku diskutují se žáky o slušném chování i pozitivních mezilidských vztazích.

Rodiče:

- v případě podezření na šikanu týkající se nejen jejich dítěte, ale i ostatních spolužáků, informují TU nebo jiného pedagoga, ŠMP, VP nebo přímo vedení školy,
- spolupracují se školou při řešení problému,
- vzdělávají se v dané oblasti,
- spolupracují s PPP či jinými odbornými pracovišti v případě problémů.

Aktivity školy v prevenci proti šikaně:

- posílení třídního kolektivu pro žáky 6. ročníku - adaptační kurzy
- prožitkové programy v rámci školních výletů a aktivit
- práce učitelů a ŠMP nebo VP s třídním kolektivem,
- informační leták, doporučená literatura a kontaktní adresy na nástěnkách ŠMP a VP
- poradenské služby VP a ŠMP,
- pravidla chování ve Školním řádu

Krizový plán

Postup při řešení šikany nebo podezření na šikanu:

- informovat TU, také ŠMP a vedení školy, dohodnout další postup, je třeba postupovat velmi uvážlivě a citlivě, každý případ je jiný, dodržovat diskrétnost a důvěrnost informací, neřešit před celou třídou,
- zorientovat se v situaci, provést orientační šetření (ŠMP ve spolupráci s TU),
- zvážit, zda požádat o spolupráci okresního metodika prevence, zda provést, sociometrické testy, zda přivolat Policii ČR apod.,
- postupovat v souladu s Metodickým pokynem MŠMT k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení č. j. 24 246/2008-6.

Postup pedagogického pracovníka

1. V případě, že rodiče informují pedagogického pracovníka o podezření na šikanování, zahájí okamžitě vyšetřování šikany, spolupracuje s metodikem prevence a výchovnou poradkyní, informuje ředitele školy
2. V případě podezření na šikanování, zahájí pedagogický pracovník neprodleně vyšetřování šikany, spolupracuje s metodikem prevence a výchovnou poradkyní, informuje ředitele školy.
3. V případě prokázaných projevů šikany neprodleně informuje ředitele školy, spolupodílí se na vyšetřování šikany dle pokynů ředitele školy.

Pro vyšetřování počáteční šikany (se standardní formou) lze doporučit strategii v těchto krocích:

1. Rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili a s oběťmi - v soukromí, upozornit, že případ nebude řešen před celou třídou. (TU, ŠMP)
2. Nalezení vhodných svědků. (TU)
3. Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky, nikoli však konfrontace obětí a agresorů. Zaměřit se na otázky

Kdo je obětí a kdo agresorem,

Kolik jich je,

Kdo je iniciátorem, Kdo je aktivním účastníkem,

Co, kdy a kde dělali agresori obětem, Jak dlouho to trvá, ... (TU, ŠMP).

4. Zajistit ochranu obětem. Znovu s nimi hovořit (velmi citlivě), pokud se lišila jejich výpověď od výpovědi svědků. Případně se spojit s rodiči oběti a požádat o pomoc a spolupráci. (TU, ŠMP)

5. Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi - snažit se najít nejslabší článek, dovést je k přiznání či vzájemnému obviňování. (TU, ŠMP, minimálně dva).

6. Svolať schůzku za účasti vedení školy, ŠMP, TU. Projednat, zda se jedná o šikanu a v jaké závažnosti, jaká opatření učinit vzhledem k oběti a agresorovi i třídě jako celku, rozhodnout, kdo bude jednat s rodiči obětí a agresorů.

7. Pozvat do školy rodiče agresorů, seznámit je s navrženými opatřeními, požádat je o spolupráci, provést zápis.

8. Pozvat do školy rodiče oběti, ne však zároveň s rodiči agresora. Dohodnout další opatření a postup k nápravě situace. Provést zápis.

9. TU oznámí případné potrestání viníků ve třídě a dá najevo, že škola nebude shovívavá k podobným projevům chování a že bude vyžadovat plnění Školního řádu. Třídou nadále sleduje a konzultuje postup s ŠMP.

Pokročilá šikana s neobvyklou formou - výbuch skupinového násilí vůči oběti, tzv. třídního lynčování, vyžaduje následující postup:

1. Překonání šoku pedagogického pracovníka a bezprostřední záchrana oběti.

2. Domluva pedagogických pracovníků na spolupráci a postupu vyšetřování.

3. Zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi.

4. Pokračující pomoc a podpora oběti

5. Nahlášení Policii ČR

6. Vlastní vyšetřování.

Postup ředitele školy

1. Přijme informaci o šikanování /pedagog, žák, rodič či jiný dospělý/.

2. Rozhodne, zda škola zvládne řešit šikanu sama, či zda je potřeba intervence z venku - tj. pomoc specializovaných institucí a eventuálně též Policie ČR.

3. V případě prokázaných projevů šikany jmenuje pracovníky, kteří se budou podílet na vyšetřování šikany dle jeho pokynů - v týmu je vždy metodik prevence a výchovná poradkyně.

4. Zajistí informování rodičů o vyšetřování šikany, případně sám informuje o výsledcích vyšetřování, které řídí.

5. V případě negativních dopadů šikanování na oběť zprostředkuje nebo zajistí zprostředkování péče PPP, střediska výchovné péče, atd.

6. V mimořádných případech podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.

7. Pokud dojde k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu, oznámí tuto skutečnost Policii ČR.

8. Oznámí orgánu sociálně právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka. Pokud žák opakovaně páchá přestupky či se dopustí trestného činu, zahájí spolupráci s orgány sociálně právní ochrany dítěte bez odkladu.

Výchovná opatření

Doporučuje se dále pracovat s agresorem (jeho náhled na vlastní chování, motivy, rodinné prostředí, ...). V případě potřeby mu zprostředkovat péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče nebo jiných odborníků - klinických psychoterapeutů nebo psychiatrů.

Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Je nezbytné vypořádat se i s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli (mlčící většina). Další práce se třídou je v kompetenci TU, ŠMP nebo VP, případně jiných odborníků. Je třeba si uvědomit,

že naším cílem není potrestat viníky, ale především zajistit nápravu a zlepšení vztahů ve třídě.

Pro potrestání agresorů lze užít následující výchovná opatření:

- napomenutí a důtka TU, důtka ředitelky školy
- snížení známky z chování
- doporučení - převedení do jiné třídy

V mimořádných situacích je možnost užít i jiná opatření:

- ředitel školy doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v místně příslušném diagnostickém ústavu,
- ředitel školy podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dětí k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.